

HİCRET, CİHAD VE ZİKRULLAH*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Cumalarınız hayırlı olsun... Allah-u Teâlâ Hazretleri bu güzel günün her türlü maddî mânevî hayırlarına sizleri nâil ve sâhib eylesin...

Konuşmamın nereden olduğunu söylemek, artık adet gibi oldu. Antalya'dayız. Antalya'nın güzel bir yerinde, 200 küsur kardeşe beraber bir aile eğitimi toplantısında bulunuyoruz. Fakat hava rüzgârlı ve yağmurlu...

a. Allah'a İsyandan Uzak Dur!

Size birinci hadis-i şerifi Ümm-ü Enes RA'dan nakletmek istiyorum. O buyurmuş ki:

(Kâlet: Yâ rasûla'llâh, evsınî) “Ey Allah'ın Rasûlü, bana nasihatta bulun, tavsiyede bulun!” diye Peygamber Efendimiz'den nasihat istemiş

Ümm-ü Enes RA. Peygamber Efendimiz bu sahabiye hanıma nasihat eylemiş. Nasihatleri kısa, fakat önemli nasihatler. Onun için bu hadis-i şeriften başlamak istiyorum.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Nasihât isteyen bu Ümm-ü Enes RA'ya, buyurmuş ki Peygamber SAS Efendimiz:¹

أَهْجُرِي الْمَعَاصِي، فَإِنَّهَا أَفْضَلُ الْهَجْرَةِ؛ وَحَافِظِي
عَلَى الْفَرَائِضِ، فَإِنَّهَا أَفْضَلُ الْجِهَادِ؛ وَ أَكْثَرِي
مِنْ ذِكْرِ أَهْلِ، فَإِنَّكَ إِذَا تَأْتَى أَهْلَ بِشَيْءٍ أَحَبَّ
إِلَيْهِ مِنْ كَثْرَةِ ذِكْرِهِ

(طب. عن أم أنس)

RE. 154/3 (Ühcüri'l-meâsî, feinnehâ efdalü'l-hicreh; ve hâfızî ale'l-ferâid, feinnehâ efdalü'l-cihâd; ve eksirî min zikri'llâh, feinneki lâ te'ti'llâhe bi-şey'in ehabbe ileyhi min kesreti zikrihî.) Sadaka rasûlü'llâh.

Üç tavsiyesi var... Peygamber Efendimiz kendisine gelip bir şey soran kimseye, onun durumuna göre, isteğine uygun nasihatte bulunurdu. Tabii, soran kişinin kişiliğine göre

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

1 Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXV, s.129, no:313; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.21, no:6735; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Vera'*, c.I, s.58, no:48; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe*, c.I, s.76; İbn-i Hacer, *el-İsâbe*, c.VIII, s.167, no:11892; İbn-i Abdi'l-Ber, *el-İstîâb*, c.I, s.624; Ümm-ü Enes RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.366, no:3935; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.IV, s.395, no:7119;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.X, s.225, no:9479.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.438, no:15652; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.186, no:407; Muaz ibn-i Enes RA'dan.

Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.501, no:1429, Ebû Saîd el-Makberî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.428, no:1846; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.71, no:16748; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.V, s.362, no:4290; *Münzirî*, *Tergîb ve Terhib*, c.II, s.257, Zikir ve Dua, no:2309; RE. 80/8.

de, nasihat değişebilirdi. Aynı Şeyi soranlar, aynı Şekilde bir Şey soranlar, başka cevaplar alabilirlerdi. Bu baŐkalıęın sebebi, onun kendisinin kiŐilięinin ötekisinden farklı olması idi.

Peygamber Efendimiz bu nasihat isteyen kimseye:

أَهْجُرِ الْمَعَاصِيَ، فَإِنَّهَا أَفْضَلُ الْهَجْرَةِ؛

(Ühcüri'l-meäsî, feinnehâ efdalü'l-hicreh)
“İsyanların, günahların hepsinden uzak dur, hicret et, yaklaşma onlara, onlardan uzaklaş; çünkü bu hicretin en sevaplısıdır, en faziletlisidir.” buyuruyor.

Biliyorsunuz, biz Şimdi rahat müslümanlarız, el-hamdü lillâh, Allah bizi yaptığımız az ibadetlerle çok mükâfâtlandırsın... Büyük imtihanlara mâruz bırakmasın... O zamanın müslümanları çok sıkıntılar çekiyorlardı. Fevkalâde hayat memat meselesiydi o zaman müslüman olmak... Hattâ etraftaki insanlar o kadar baskı yapabiliyorlardı ki, terk-i diyar etmek, hicret etmek, başka yerlere göçmek, yerini yurdunu bırakmak mecburiyeti bile oluyordu. Hattâ Peygamber Efendimiz dahi, biliyorsunuz, Mekke-i Mükerreme'den Medine-i Münevvere'ye hicret eylemişti. Bu da İslâm tarihinin başlangıcı olmuştu.

Peygamber Efendimiz Medine'ye hicret ettiği zaman, erkeklere hicret tavsiye buyrulmuştu, emredilmişti. Çünkü, bütün müslümanların SAS Efendimiz'in etrafında toplanması, ona hâle

olması halka olması, destek olması, yardımcı olması gerekiyordu. O olayın gelişmesinin gereği bu idi. Onun için, hicret etmeyenler büyük vebal altında kalıyorlardı, tehlike altında kalıyorlardı, sevap alamıyorlardı. Hicret edenler de çok büyük sevaplara sahip ve nâil oluyorlardı.

Tabii, bu sıkıntılı durum, Mekke'nin fethedilmesi, artık üstünlüğün müslümanlara geçmesiyle, zaferlerin kazanılmasıyla değişti. O zaman Peygamber Efendimiz SAS:

“—Bundan sonra artık hicret mecburiyeti yoktur. Daha önce gelseydiniz, sevaplı olacaktı. Artık asıl o kıymetli zaman geçmiştir. Bundan sonraki hicret, mânevî bir hicrettir. Yâni, maddeten bir kasabayı, köyü terk edip başka bir yere göçmek değildir; mânevî bir hicrettir. O da günahlardan, haramlardan uzak durmaktır, hicret etmektir.” diye buyurmuştu ashabına.

Burada da aynı şekilde tavsiye buyurmuş oluyor, kendisine soru soran hanım sahabiye. Buyuruyor ki:

“—*Meàsî*'nin hepsinden hicret et!”

Meàsî, *ma'siyet*, isyan demek. Aynı kökten, *asâ-ya'sî* kökünden geliyor. Allah'ın emrini dinlemeyip günah işlemek, Allah'a isyan oluyor. Ya emrini tutmazsa, isyan oluyor; ya da, yapma dediği şeye, yasağına riayet etmezse, isyan oluyor. Yap dediğini yapmazsa, isyan olur; yapma dediğini yaparsa, o da isyan olur.

Tekil olarak *ma'siyet* deniliyor, isyan etmek demek. Çoğul olarak, *ma'siyet*'in çoğulu *me'asî* geliyor; günahlar, isyanlar demek. Yâni Allah'ın emrini tutmayıp, ona asi gelmeler. “Bu çeşitten sayılabilecek her hareketten, davranıştan kaçın, isyanların her çeşidinden uzak dur, hicret eyle ki, bu hicretin en faziletlisidir.”

Hani Peygamber Efendimiz, Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz'le Mekke'den Medine'ye hicret etti. Ondan önce ashab-ı kiram hicret ettiler. Ondan sonra da fırsat bulan hicret etti. Daha önceleri Habeşistan'a hicret olmuştu, Yemen'e hicret olmuştu. Onlar çok sevap alıyorlardı. Yerlerini, yurtlarını terk ettikleri için, büyük fedâkârlıklara katlandıkları için, büyük zahmetler çektikleri için...

Çünkü ibadetin kıymeti, sevabının çokluğu, zahmetinin çokluğuyla orantılı... Ne kadar çok zahmet çekerse bir ibadette, ne kadar çok meşakkat, zorluk olur da, onlara tahammül eder de ibadet ederse insan, sevabı o kadar çok oluyor tabii.

Onlar büyük sevaplar alıyorlardı. Ama günahlardan da uzak durmak, çekinmek, sakınmak, onlardan adetâ hicret etmek, günahların olduğu yerlere yaklaşmamak; o da çok sevap tabii.

Bu hanıma böyle tavsiye buyurmuş Peygamber SAS, bu hepimize nasihattir. Hicretin en faziletlisi, mânevî olan bu hicret; günahlardan, haramlardan, Allah'ın sevmediği işlerden uzak durmak; varsa, yakınında ise, oradan uzaklaşmak...

Tabii, maddî hicret de gerekebilir. Düşmanların baskı yaptığı, insanın İslâm'ı yaşamasına fırsat vermediği yerlerden, İslâm'ın yaşanabileceği, imanın korunabileceği, çoluk çocuğunun korunabileceği yerlere hicret etmek de her devirde gerekebiliyor. Çünkü, maalesef vicdan hürriyetine, inanç hürriyetine saygısız, mütecâviz, gaddar insanlar olabiliyor.

Biliyorsunuz, bayramda bir çeşit yasa gark olduk: Kabir ziyaret eden Mostar müslümanlarına, Hırvatlar hücum ettiler, şehid ettiler. Sokağa çıkma yasağı oldu. Büyük zulüm! Bütün dünyanın ayağa kalkması lâzım aslında...

“—Utanmıyor musunuz? Artık sulh da olmuş, kabir ziyaretine gidiyor bunlar. Ortada bir silahlı durum da yok, nedir bu yaptığınız insaniyet dışı vahşet?..” filân diye, her yerden protestoların gelmesi lâzım!

Ama insanlar maalesef çifte standartlı... Kendilerinin yakınlık duyduğu insanlar suç işleyince, ses çıkartmıyorlar. Bu da bir vicdansızlık, ahlâksızlık tabii... Ama işte ne diyelim, müslümanların imtihanı hiç bir devirde bitmiyor, böyle şeylerle karşılaşılabilir.

Demek ki, esas olan insanın dinini, imanını koruması; günahlardan uzak durması... Peygamber Efendimiz'in ohanımefendiye bir tavsiyesi bu...

b. Farzlara Devam Et!

İkinci tavsiyesi:

وَحَافِظِي عَلَى الْفَرَائِضِ، فَإِنَّهَا أَفْضَلُ الْجِهَادِ؛

(*Ve hâfızî ale'l-ferâid, feinnehâ efdalü'l-cihâd*)
“Farzlara, Allah’ın emretmiş olduğu, insanın boynuna farz olan vazifelere, ibadetlere, işlere devam et, onlara sımsıkı sarıl, müdâvim ol, onları eksiksiz yap, terk etme; çünkü bu cihadın en üstün şeklidir.” buyuruyor.

Burada da yine, mânevî bir şeye işaret etmiş oluyor Peygamber SAS Efendimiz Hazretleri. Mâlûm, cihad denilen olay; din düşmanlarıyla, müslümanlara saldıran, müslümanlara zulmeden, mütecâviz, gaddar, insan haklarından nasipsiz, insafsız, merhametsiz kâfirlerle savaşmak gerekebiliyor. Tarih boyunca öyle olmuş. İslâm’ın ilk çıkışında öyle olmuş. Sahabe-i kirâma,

Peygamber Efendimiz’e, Mekke’nin müşrikleri, kâfirler çok zulümler yapmışlar.

Ondan sonra ordularla Medine-i Münevvere’ye hücum etmişler. Ondan sonra Bizanslılar hücum etmiş. Ondan sonra tarih boyunca, Haçlılar vs. bu zulümler olmuş. Tabii, o zaman müslümanın da kendisini savunma hakkı çıkıyor.

Hani, “Usta hırsız, ev sahibini bastırır.” derler, bir atasözümüz var; bir de müslümanları kılıçla, cihadla suçlayanlar var:

“—Bunlar kılıç kullanıyor, cihad ediyor!..”

E, ne yapsın?.. Şimdi dünyanın herhangi bir yerindeki bir insan, kendisini bu Mostarlı müslümanların yerine koysun; ne yapsın bu zavallılar?.. Mazlum ve mağdur ve hücum uğruyorlar. En mâsum zamanda, en insânî vazifelerini yaptıkları zamanda, ölülerini anmaya, ziyarete gittikleri yerde hücum uğruyorlar. Savaş esnasında da öyleydi zâten, ölüyü gömerlerken, uzaktan nişan alınıp kabristanda, mezarlıkta hücum uğruyorlardı.

Tabii cihad, maddeten bir savaş, şart... İslâm'ı tenkit edenlerin sanki orduları yok mu?.. Sanki onlar savaşmadılar mı?.. Sanki onlar din namına, hattâ mezhepleri farklı olanlara saldırmadılar mı?.. Kendi ülkelerinde, kendi kardeşlerine bile mezhepleri farklı diye ne büyük katliamlar yaptılar. Tarih biliyor bunları...

Bugün dünyanın her yerinde her milletin ordusu var. Mecbûren ordusu var, çünkü düşmanlar var. Düşmanlar olduğuna göre, ordunun olması gerekiyor. Allah düşmanların şerrinden korusun...

Bu önemli bir vazife... Ben hatırlıyorum, kendim askerlik vazifesine gideceğim zaman, ilk teslim olacağım zaman, öğle yemeği yememiştim. Yiyebilirdim, akşam yemeğini de yiyebilirdim, akşama gidebilirdim. Hemen aç karnına yola koyuldum ve hemen teslim oldum, askerlik vazifesine bir saat önce bile olsa, biraz daha erken başlamak için. Neden?.. Askerlik sevaplı diye. Sevabını kaçırmayalım, aman bir an önce gidelim, sevabımız çok olsun diye...

Askerlikte herkes nöbetten kaçardı, nöbeti almamağa çalışırlardı; biz nöbeti bir fırsat bilirdik. “İyi ki nöbet geldi. Allah rızası için nöbet tutanın gözüne cehennem ateşi değmeyecek.” diye, müslüman kardeşler seve seve nöbet tutarlardı. Vazifelerini muntazam, ciddî bir şekilde yapmağa çalışırlardı.

Maddî cihad gerekli, ordu gerekli, asker gerekli... Savaş tatlı bir şey değil ama, düşman olduğuna göre, bazen de düşman saldırınca savaşmak da gerekli olabiliyor. Bu önemli bir görev ve iş... Fakat, bunun mânevî tarafı nedir?.. İnsanın nefsini yenip, arzularını yenip, mânîleri aşıp, Allah'ın emirlerini tutması... Onun için, Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“—Farâize, farîzalara, Allah'ın farz kıldığı vazifelere, ibadetlere müdâvemet et, devam eyle; onları kaçırma, eksiksiz yap, muntazam yap, devamlı yap; çünkü bu cihadın en üstünüdür.” buyuruyor.

Gerçekten, Arapça'da bir şiir var:

لِكُلِّ شَيْءٍ مَّانِعٌ، وَلِلْعِلْمِ مَوَانِعُ

(Li-küllü şey'in mâniun, ve li'l-ilmü mevâniun) demiş şair. “Her şeyin mânîsi var ama, ilme gelince mânîler kat kat fazlalaşır, yığılır.” İnsanın ilmi öğrenmek için çalışmasına artık bir sürü engeller çıkar. Okula gitmesine, hocaya gitmesine, kitabı çalışmasına, dersi öğrenmesine, zahmet çekmesine, nefsinden, içeriden, dışarıdan bir sürü mânîler çıkar.

Allah'ın emirlerini tutmak da öyledir. Allah'ın emirlerini tutmak istediği zaman da, şeytan telaşlanır, bir sürü mânîler çıkartır insanın karşısına... İçeriden vesvese verir, başka şeyler gösterir.

“—Bak onu yapma da, şunu yap! Bu daha tatlı, daha zevkli, daha keyifli...” der.

Veyahut istirahatı tavsiye eder, uyumayı tavsiye eder: “—Namaza kalkma, o işi yapma... Şu parayı verme, zekâtını

verme, fakir olursun!” filân diye korkutur.

İbadetleri yaptırtmamak için, elinden geleni yapar, akla kararı seçer. Ne yapıp yapıp ibadeti, Allah'ın emirlerini yaptırtmamağa gayret eder şeytan, uğraşır.

Nefis de rahatı sever. İnsanın nefis-i emmâresi, iç benliği, egosu rahatı sever. Onun için o da ibadeti biraz istemez. Namazı, niyazı, orucu, zekâtı, haccı, umreyi, zikri, cihadı, neyse Allah'ın emirleri; bakın saydığım şeylerin hepsi birer farz, bunları yapmak istemez. Kimisi askerlikten kaçıyor, biliyorsunuz. Kimisi namazlarını kılmıyor, kimisi oruçlarını tutmuyor, kimisi hac vazifesini yapmıyor insanların...

Neden?.. Zor geliyor, zor gösteriliyor. Biraz da zorluğu var tabii. Ama o zorlukları yenmek gerekiyor. Bakın, yenmek diyoruz. Yenmek aslında güreşte veya savaşta olur. Karşı tarafa gâlipgelmek, yenmek... Yenmek için bir gayret sarf etmek lâzım! Farizaları yapmak için de bir takım şeyleri yenmek gerekiyor.

Neleri yenmek gerekiyor?.. Nefs-i emmâresini yenmek gerekiyor. Kendisinin içindeki isteksizlikleri, nefsin şehvâtını yenmek gerekiyor. Başka neyi yenmek gerekiyor?.. Şeytanı yenmek gerekiyor. Şeytanın vesveselerini def etmek gerekiyor. Şeytana kanmamak gerekiyor. Şeytanın ortaya döktüğü cazip engelleri hiçe saymak gerekiyor, Allah'ın emrini tutmak için...

Bu da bir uğraş tabii, İnsanın nefsiyle mücadelesi bir savaştır, cihad-ı ekberdir. Şeytanın içine verdiği vesveselerle, ters arzularla veya iyi şeyleri yapmak konusundaki isteksizliklerle, geri durmalarla mücadele etmesi lâzım!.. Kendi kendisiyle insanın kalkıp uğraşması lâzım, savaşması lâzım! İşte bu cihadın en üstünü oluyor.

Tabii, şöyle bir soru sorulabilir:

“—Peki, Allah niye böyle biraz tatsız olan, biraz insanın keyfini kaçıran, hoşuna gitmeyen şeyleri emretmiş?.. Hani hep diyoruz ya, her zaman söylüyoruz: ‘İslâm çok güzel din, çok hikmetli din, çok faydalı bir din, çok doğru bir din, tertemiz bir din...’ filân diyoruz. E peki, işte bak böyle zahmetler, meşakkatler var...”

Evet, hayatta insanın bazı şeyleri yapması lâzım gelir ve bunlar biraz zor gelir. Misal verelim: Meselâ, çocuğun tahsil görmesi lâzım, okula gitmesi lâzım; okula gitmek zor gelebilir. Okula gittiği zaman tahsilli bir öğrenci olur. Yüksek tahsilini tamamladığı zaman, ihtisasını, doktorasını yaptığı zaman da, saygın bir kimse

olur. Doçent, profesör olduğu zaman, saygın bir kimse olur. Evet bir zahmet var, ama arkasından büyük var ve hayat boyu sürececek çeşitli faydalara kavuşacak. Demek ki, meşakkatli de olsa onu yapacak.

Sonra, çalışmak zor gelebilir insana... Ama çalışmak çok faziletli bir şey... İnsanın babası kalkıyor, sabahleyin erkenden gidiyor. Sokaklarda, otobüslerde, minibüslerde bir işyerine kadar gitmek zahmeti var, bir uğraş... Onda sonra işyerinde akşama kadar ter dökmek, ya elinin hüneri olarak, ya alnının teri olarak çalışıp, ya da zekâsının eseri olarak çalışıp, çoluk çocuğu için para kazanmak var. Bu da zor gelebilir.

Zor geldiğini şuradan biliyoruz: İnsan cumartesi pazar oldumu, “Oh, bugün keyifli keyifli şöyle bir yatayım, istirahat edeyim!” diyor. Her gün erken saatte kalkarken, pazar günü ona, on bire kadar yatağında keyif yapıyor, safa yapıyor. Çoluk çocuğuyla meşgul oluyor; sevgi, muhabbet, evde tatlı bir şey oluyor. Demek ki çalışmak zor...

Ama hiç kimse çalışmadan olmuyor. Çalışmayı biraz da sevmemiz lâzım! Zor da olsa sevmemiz lâzım! Çünkü çalışmak asil bir şey... Kimseye muhtaç olmamak, kimseden dilenmemek, istememek; aksine çalışıp, kazanıp, başkasına hayırda hasenâtta bulunmak; yoksullara, güçsüzlere, ihtiyarlara, dullara, yetimlere bakmak da çok sevap bir şey...

Demek ki, çalışmak da tatsız ama, güzel bir şey, yapıyoruz. Tahsil de zor bir şey ama, çoluk çocuğumuzu zorluyoruz. Bazen meselâ, hastanelerde gidiyorsunuz, iğne yapıyorlar, kan alıyorlar; karar veriyorlar, ameliyat yapıyorlar, kesiyorlar, biçiyorlar...

“—Bunların hepsi tatsız şeyler, yapmayalım, yaptırmayalım?..” Hayır, yaptıracamız, çünkü sıhhatimiz buna bağlı... Bunu yapmadığımız zaman, daha büyük kötü sonuçlar olacak diye, seve seve kendimiz doktora gidiyoruz. En iyi doktoru arıyoruz, en temiz hastaneyi arıyoruz.

Bir arkadaş diyor ki, Özbekistan’dan gelmiş alim bir kardeşimiz:

“—Ben *hastane* sözünü sevmiyorum, *şifâhâne* diyelim!” diyor. “*Hastane* olumsuz bir isimlendirme, *şifâhâne* olumlu... Yâni, gidilen yerden şifâ alınacak. Oralarını hastalığın olduğu yer diye düşünmek yerine, şifânın kazanıldığı yer diye düşünmek daha iyi...” diyor.

Dün burada konuşurken böyle söyledi. Hakîkaten de öyle... Evet, şifâhânelere insan isteyerek gidiyor, ameliyatları isteyerek, kendi arzusuyla, imza atarak yaptırıyor.

Demek ki istenmeyen bazı şeyler, demin de söylediğimiz gibi, meselâ hepimiz insan haklarına saygılıyız, merhametliyiz, asil bir milletiz, hepimiz insanlara iyilik yapmayı severiz ama, asker bir milletiz aynı zamanda... Neden?.. Çünkü lâzım! O da istenmeyen bir şey bile olsa, gerekebiliyor. Savaş da istenmese bile, bazen başa gelip çatabiliyor.

Demek ki, İslâm hikmetli bir din imiş. Her şeyi yerli yerinde olan, yerli yerinde emreden bir din imiş; güzelliği oradan doğuyor. Yâni, İslâm'ın her emri kolay diyemeyiz. Evet, zorları var, ama hepsi hikmetli... Hepsi mükemmel, hepsi akla, mantığa, ilme, irfana uygun; hepsi yerli yerinde... Hepsi hayata faydalı, insanın yaşamı için gerekli; insanın dünya ve ahiret saadetini sağlamağa yarıyor.

Peygamber Efendimiz'in tavsiyesini tekrar hatırlayalım:

أَهْجُرِ الْمَعَاصِيَ، فَإِنَّهَا أَفْضَلُ الْهَجْرَةِ؛ وَحَافِظِي
عَلَى الْفَرَائِضِ، فَإِنَّهَا أَفْضَلُ الْجِهَادِ؛

(Ühcüri'l-meàsî, feinnehâ efdalü'l-hicreh)
“Günahlardan uzak dur, çünkü hicretin en güzeli budur.” buyurmuş, mânevî bir hicret tavsiye eylemiş.

(Ve hàfızî ale'l-ferâid, feinnehâ efdalü'l-cihâd)) “Allah'ın farzlarını nefesine zor gelse bile, şeytan engeller çıkarsa bile yap, onlara müdâvemet eyle, gevşeme, tembellik yapma; çünkü bu cihadın en üstünüdür.” buyuruyor.

Sevgili dinleyiciler, bu ibadetleri yapmanın cihad olduğunu hiç unutmayalım! Bazı insanlar ibadetleri yapıyor yapıyor da, sonra bakıyorsunuz, bırakıveriyor. Şimdi şu günlerde de bizim için önemli olan, biliyorsunuz Ramazan'da ne kadar güzel ibadetler yapıyordu ahali, camiler mutlaka azalmıştır. Yâni Ramazan'daki kadar kalabalık değil. Neden?.. Çünkü insanlar

sabredemiyor. Efdalü'l-cihad olan, cihadın en üstünü olan ibadete devam işinde nefsini yenip, şeytanı yenip, o Ramazandaki gayreti gösteremiyor.

Buna dikkat edelim! Biz gayretli müslüman olalım, vefâlı müslüman olalım! Allah'a verdiğimiz sözü tutan, sözünde duran mert müslümanlar olalım! İbadetlerimize devam edelim!.. Cumalarımızı, tesbihlerimizi, zikirlerimizi, Kur'an-ı Kerim hatimlerimizi, sadakalarımızı, hayırlarımızı, Ramazan'da güzel güzel yaptığımız gibi, şimdi de yapalım, aziz ve sevgili dinleyiciler!..

c. Allah'ın Zikrini Çok Yap!

Sonra, üçüncü tavsiyesi Peygamber SAS Efendimiz'in:

وَ أَكْثِرِي مِنْ ذِكْرِ اِهْلَلِ، فَإِنَّكَ اَل تَأْتِي اِهْلَلِ بِشَيْءٍ
حَبِّ اِلَيْهِ مِنْ كَثْرَةِ ذِكْرِهِ.

(*Ve eksirî min zikri'llâh*) “Allah'ı zikretmeyi çoğalt! Allah'ın zikrini çok çok yap!” diyor Peygamber Efendimiz. İzahını da, açıklamasını da, sebebini de şöyle buyuruyor: (*Feinneki lâ te'tîna'llàhe bi-şey'in ehabbe ileyhi min kesreti zikrihî.*) “Çünkü sen Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne, onu çok zikretmekten daha sevimli bir şey getiremezsin Allah'ın huzuruna...”

Yâni, Allah'ın huzuruna götürdüğün, hayırlar, ibadetler ve taatlerin içinde, Allah'ın en sevdiği, razı olduğu, memnun olduğu, mükâfâtlandığı, en çok sevap verdiği şey nedir?.. Zikrullahtır, Allah'ı zikretmektir.

Ben bu gibi hadis-i şerifleri söylediğimiz zaman, karşımıza çıkıp da size anlattığımız zaman, çok memnun oluyorum. Çünkü, halkımız dînî konuları bilmiyor. İslâmî eğitim yaygın değil. Halkımızın büyük kısmı az İslâmî bilgiye sahip. Bazıları öğreniyor, çoluk çocuğuna öğretiyor. Arapça öğreniyor, ayet hadis öğreniyor, dînî bilgilerde derinleşiyor ama; genellikle halkımızın büyük çoğunluğu İslâmî konularda bilgisi az olduğundan, hatalı şeyler yapıyor, hatalı sözler söylüyor. Günah işliyor, bazan günahları mâzur görüyor, olabilir sanıyor. Bazan günahları medhediyor. Bazan günahları yapmayın diyenlere kızıyor:

“—Bu kadar da soğukluk olur mu? Şimdi bu lafı söylemenin sırası mı?..” diyor. Ama Allah'ın emrini söylüyor, niye soğukluk olsun?.. Seni cehenneme düşme, cezaya uğrama diye korumağa çalışıyor.

Yâni, bazan doğru söyleyene kızıyorlar, bazan yanlış söyleyeni alkışlıyorlar. Yanlış söyleyenin peşinde gidiyorlar, günahı tercih ediyorlar, sevaplı iş yapmıyorlar. Hele bu Ramazan'da, zıyırlar iyice işi çığırından çıkarttılar, tasavvufa karşı büyük bir hücum oldu, ters propaganda oldu.

Onun için, bu gibi hadis-i şerifler benim hoşuma gidiyor. Vakit olsaydı, daha başka hadis-i şerifler de okumak isterdim, anlatmak isterdim. Kitapta önümde var ama, onları da bir başka zaman inşaallah okuruz.

d. Allah'ı Çok Zikredenlerin Sevabı

Allah-u Teâlâ Hazretleri kendisini zikretmeyi çok seviyor. Allah'ın huzuruna insanoğlunun götürdüğü sevaplı işlerin, ibadetlerin içinde, Allah'ın en sevdiği Allah'ın zikridir. Yâni dervişliktir, yâni tasavvuftur. Görüyorsunuz, tasavvuf, hadisleri uygulayan insanların yolu... Bunun bilinmesi önemli.

Bu hadisler o bakımdan benim hoşuma gidiyor. Böyle hani tasavvufa, zikre çatanlara bir ikaz oluyor bunlar: “Bak öyle yapmayın, çünkü Peygamber Efendimiz tavsiye buyurmuş.” diye ortaya çıkıyor.

Bir başka hadis-i şerif-i hatırladım, bunun izahı sadedinde, onu söyleyeyim, Muaz ibn-i Enes RA rivayet etmiş:²

² Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.438, no:15652; Taberânî, *Mu'cemü'l- Kebîr*, c.XX, s.186, no:407; Muaz ibn-i Enes RA'dan.

Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.501, no:1429, Ebû Saîd el-Makberî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.428, no:1846; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.71, no:16748; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.V, s.362, no:4290; *Münzirî*, *Tergîb ve Terhib*, c.II, s.257, Zikir ve Dua, no:2309; RE. 80/8.

أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ فَقَالَ: أَيُّ الْمُجَاهِدِينَ أَعْظَمُ أَجْرًا؟
 قَالَ: أَكْثَرُهُمْ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ذِكْرًا. قَالَ: فَأَيُّ
 الصَّائِمِينَ أَعْظَمُ أَجْرًا؟ قَالَ: أَكْثَرُهُمْ هَلَلِ تَبَارَكَ
 وَتَعَالَى ذِكْرًا. ثُمَّ ذَكَرَ الصَّلَاةَ، وَالزَّكَاةَ، وَالْحَجَّ،
 وَالصَّدَقَةَ. كُلُّ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 يَقُولُ: أَكْثَرُهُمْ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ذِكْرًا. فَقَالَ
 أَبُو بَكْرٍ لِعُمَرَ: يَا أَبَا حَفْصٍ، ذَهَبَ الذَّاكِرُونَ
 بِكُلِّ خَيْرٍ. فَقَالَ رَسُولُ أَهْلِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
 أَجَلُ

(حم. طب. عن معاذ بن أنس)

(Enne racülen seelehû fekalè) Peygamber SAS'e bir kişi sormuş, demiş ki sorusunda: (Eyyü'l-mücâhidîne a'zamü ecren) Mücahidler sevap kazanıyor ya, "Mücâhidlerin hangisi en çok sevap alır?" Yâni kendisi cihad edecek, cihada razı, mücâhidlerden kendisi ama, istiyor ki en güzelini yapsın. "En güzel sevabı alan, en çok sevabı alan mücahid kimdir?" diye sormuş Peygamber Efendimiz'e.

Bu önemli bakın! (Kàle) Peygamber Efendimiz buyurmuş ki: (Ekseruhüm li'llâhi tebâreke ve teâlâ zikren) "Allah-u Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri'ni en çok zikreden mücâhid en büyük ecir alır." buyurmuş Peygamber Efendimiz.

Mücahid savaşta cihad ediyor ama, ötekisinden daha çok sevap alanı hangisi?.. Allah'ı ötekisinden daha çok zikredeni... Kim daha çok

Allah Allah diyorsa, Allah-u Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri'ni çok zikrediyorsa... *Tebâreke* ne demek, *teâlâ* ne demek?.. Ulu olan, yüce olan Allah demek. Ulu ve yüce Allah'ı en çok zikreden daha büyük sevap kazanıyor.

Kişi tabii merakla, belki de hani konuşmaktan zevk aldığından, Rasûlüllah Efendimiz'in yüzüne bakmaktan zevk aldığından, konuşmayı, sohbeti uzatmak istediğinden, yine sormuş: (*Feeyyü's-sàimîne a'zamü ecren*) "Oruç tutanların hangisi en çok sevap kazananıdır?" Oruç tutan müslümanların hangisi daha çok sevap alır?..

(*Ekseruhüm li'llâhi tebâreke ve teâlâ zikren*) "Allah-u Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri'ni, ulu ve yüce Allah'ı en çok zikreden oruçlu kimse daha çok ecirlidir, daha çok sevaplıdır; o daha çok sevap alır." buyurmuş Efendimiz yine.

Sonra, soruları devam ettirmiş o kişi. (*Sümme zekere's-salâte, ve'z-zekâte, ve'l-hacce, ve's-sadakate*) diyor râvi Muaz RA. Aynı şekilde, "Namaz kılanların en üstünü kimdir; zekât verenlerin en sevaplısı, en çok sevap kazananı kimdir; hacca gidenlerin en çok sevap kazananı kimdir; sadaka verenlerin, hayır yapanların en çok sevap kazananı kimdir?" diye sormuş. Bunların hepsini sıralamış o kişi sorularında...

Peygamber SAS Efendimiz kızmazdı. Soru soranların sorularına güzel güzel, tane tane cevap verirdi. (*Küllü zâlike rasûlü'llah SAS yekül*) Peygamber SAS Efendimiz hepsine de aynı şekilde cevap vermiş:

(*Ekseruhüm li'llâhi tebâreke ve teâlâ zikren*)
“Onu yaparken en çok Allah’ı zikredeni...”
Yâni namaz kılanların içinde en çok zikredeni;
zekât verenlerin içinde en çok zikredeni;
haccedenlerin içinde zikri en çok yapanı;
sadaka verenlerin içinde zikri en çok yapanı en
çok ecir alanıdır.” demiş.

Demek ki, namaz kılarken de, zekât verirken
de, haccederken de, sadaka verirken de, cihad
ederken de, hayatımızı sürerken de, sâlih bir
insan olarak yaşarken de, çok zikredeceğiz.
Çünkü en çok sevap alan, en çok zikreden
oluyor.

Tabii, bunları böyle başka sahabiler de
dinliyorlar; *rıdvânu'llâhi aleyhim ecmaîn...* Ebû
Bekr-i Sıddîk ve Ömer Efendimiz de oradaymış
anlaşılan. (*Fekâle ebû bekrin li-umera*) Ebû
Bekr-i Sıddîk RA, eğilmiş Ömer RA’ya demiş ki:

(*Yâ ebâ hafs, zehebe’z-zâkirûne bi-küllî hayr*)
Hazret-i Ömer’in künyesi Ebû Hafs idi. “Ey Ebû
Hafs, baksana, bu cevaplardan anlaşıldığına
göre, zikredenler hep hayırları kazandılar;
bütün sevapları onlar aldılar, götürdüler.” demiş
Hazret-i Ömer’e Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz.

Peygamber SAS Efendimiz de onların bu
konuşmasını duymuş. (*Fekâle rasûlü'llâh SAS:*
Ecel) Bunun üzerine Rasûlüllah SAS: “Evet
öyledir tabii...” diye buyurmuş.

Ecel’i biz Türkçe’de ölüm mânâsına kullanıyoruz.
Arapça’da *ecel*, edat olarak, “Evet öyledir.”
mânâsına gelen bir kelime aynı zamanda.

Peygamber SAS Efendimiz tasdik buyurmuş.

Ümm-ü Enes RA'nın hadis-i şerifine göre, bugünkü nasihatleri hatırlayalım: Günahların, isyanların, Allah'a isyan sayılabilecek hareketlerin hepsinden uzak duracağız; çünkü en faziletli hicret bu...

Allah'ın farz kıldığı ibadetleri, emrettiklerini yapmak ve yasak ettiklerinden kaçınmakta da çok dikkatli olacağız. Bunun için engeller çıksa da karşımıza, nefsimiz nazlansa, şeytan vesvese verse, kandırmağa çalışsa da, onlarla mücadele edip, Allah'ın farzlarını, farizaları tutacağız. Bu da cihadın en üstünü... Çünkü bir mücadele sonunda yapılabiliyor.

Ondan sonra da Allah'ı çok zikredeceğiz. Çünkü Allah'ın huzuruna götüreceğimiz hayır, hasenât, ibadet ve tâatin içinde zikirten daha kıymetlisi yok! Onun için gece gündüz, oturduğumuz, kalktığımız her yerde, her zaman, her vesile ile, her işi yaparken dâimâ kalbimiz, dilimiz Allah'ın zikriyle meşgul olacak. Bunu unutmayın, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Biliyorsunuz zikir, bu kadar sevaplı olmasına rağmen, çok da kolay bir ibadettir. İnsan hastaysa, felçliyse, yatakta yatıyorsa bile, zikredebilir. Yatarken zikretmek yasak değil, yürürken zikretmek yasak değil, çalışırken zikretmek yasak değil...

Şimdi ben düşünüyorum: Çalışan bazı insanlar, işçiler neşeli oluyor. Meselâ, badanacı geliyor, evi boyuyor; bir ıslık çalıyor, neşe içinde

badana yapıyor. Atölyede bakıyorsunuz, kızlar bir iş yapıyorlar, şarkı söylüyorlar. Ya topluca söylüyorlar; ya bir tanesi söylüyor, ötekiler dinliyor... Yâni herkes bir iş yapıyor, mırıldanıyor, keyfini, zevkini böylece izhar etmiş oluyor. Yaptığı işi de tatlı yapmış oluyor, seve seve çalışmış oluyor.

Müslüman ne yapacak?.. Ötekiler şarkı söylerse, ıslık çalarsa, müslüman da otururken, yürürken, kalkarken Allah Allah diyecek, zikredecek, sevap kazanacak. Çünkü, Allah'ın huzurunda en çok sevap kazandıran işlerden birisi Allah'ı çok zikretmek...

Birisi diyebilir ki:

“—Peki hocam, Allah bu zikretmeye acaba niye kadar mükâfât veriyor?..”

Sebebi anlaşılabilir mi?.. Bu hadis-i şerifler incelenirse, bunun altında yatan sebepler, hikmetler anlaşılabilir mi acabâ?.. Neden böyle çok zikretmeyi, tekrar tekrar zikretmeyi Allah emrediyor?.. Yâni bir defa söylemiyoruz da, neden (*Eksirî min zikri'llâh*) ‘Allah’ı zikretmeyi çok yap!’ deniliyor.”

Çünkü, çok çok söylendiği zaman, insanın içinde iz bırakıyor; şuurunda iz bırakıyor, şuurunun altında iz bırakıyor. Ve sonunda zikirten uyanıklık hasıl oluyor, muhabbet hasıl oluyor.

Tabii bir taraftan, insanın dışındaki bir olay olarak sevap hasıl oluyor; Allah sevap yazıyor, sevabı artırıyor. Allah onu zikrediyor, mânevî değişiklikler meydana geliyor...

Zikirle ilgili söylenecek sözler çok ama, insanın kendi ruhunda ne meydana geliyor diye inceleyecek olursak; çok zikretmek suretiyle insanın üst şuuru, alt şuuru Allah fikriyle dopdolu doluyor, ma'rifetullah hasıl oluyor. Muhabbetullah hasıl oluyor, aşk hasıl oluyor, aşkullah hasıl oluyor. O zaman o kişi Mevlânâ Hazretleri gibi, Yunus Emre gibi bir insan haline geliyor.

Onları düşünün, onlar biliyorsunuz ne kadar sevgi dolu insanlar... İnsan da artık Allah sevgisine kavuşmuş bir insan olunca, üstün bir insan oluyor, bilge bir insan oluyor. Herkese sevgiyle bakıyor, her işi sevgiyle yapıyor, herkese iyilik yapıyor. İdeal, özlenen, gözlenen, heveslenen insan seviyesine çıkmış oluyor.

İşte o noktaya ulaştıran bir mekanik yol olmuş oluyor. Yâni böyle yapınca, otomatik olarak, kendiliğinden o sonuç hasıl olduğundan, o sonuca götüren bir iş olduğundan; adım adım insan menzil-i maksuduna ulaştığı gibi, Allah Allah diye diye de aşkullah, muhabbetullah hasıl olup, kişi Allah'ı seven ve Allah-u

Teâlâ tarafından sevilen, Allah'ın bir sevgili kulu, evliyası haline geliyor. Onun için bu tavsiye edilmiş.

Allah sizi de sevsin, sizi de sevdiği kulları zümresiyle haşreylesin...

Onlardan ayırmasın, onlarla dost eylesin...

Hem dünyada, hem ahirette sevgi dolu insanlar eylesin...

Sevgiye mazhar eylesin...

İki cihanda aziz ve bahtiyar eylesin, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!..

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

14. 02. 1997 - Antalya

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

